

СВІТЛАНА БОРИСОВА

ORCID ID: 0000-0003-0610-644X

svitlana.borysova@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент

Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

вул. Івана Банка, 3, м. Полтава

докторант

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ІГОР ГЕВКО

ORCID ID: 0000-0003-1108-2753

gevkoiv@tnpu.edu.ua

доктор педагогічних наук, професор

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ПІДХОДИ ДО ОНОВЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДИЗАЙНУ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті, на підставі аналізу досліджень методологічних підходів до підготовки майбутніх фахівців як філософських засад, сукупності ідей, що визначають загальну наукову світоглядну позицію в дослідженні, окреслено застосування множини підходів філософсько-світоглядного, загальнонаукового та конкретно-наукового рівнів методології. Запропоновано розмежування методологічних підходів за сферою застосування (методологічні підходи до оновлення підготовки графічних дизайнерів і методологічні підходи до навчання майбутніх графічних дизайнерів). Окреслено застосування цивілізаційного, глобалізаційного, транснаціонального, культурологічного, аксіологічного, гносеологічного та комунікативного підходів як таких, що сприяють урахуванню впливів суспільних процесів, глобальних, міжнародних і транскордонних чинників у розгляді проблем технічного розвитку, освіти, свободи особистості, різноманіття культур, адаптивності до різних контекстів і міжкультурних ситуацій, стратегічних і технологічних аспектів комунікації у сфері графічного дизайну. Значну увагу приділено системному, інтегративному, комплексному, синергетичному та фреймовому підходам, які закладають основу подання концептуальної інформації через її зіставлення, узагальнення, структурування та систематизацію. Підкреслено значущість компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого, особистісно орієнтованого, диференційованого, рефлексивного та креативного підходів у підготовці майбутніх графічних дизайнерів до опанування засобів цифрових технологій для професійно спрямованої проєктної діяльності. Зважаючи на соціальний і технологічний розвиток суспільства, зазначено зростання визнання stakeholder-based approach як для підвищення якості вищої освіти, так і для оновлення змісту підготовки.

Ключові слова: методологія, методологічні підходи, рівні методології, оновлення підготовки, підготовка графічних дизайнерів, цифрові технології.

SVITLANA BORYSOVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Luhansk Taras Shevchenko National University

3 Ivan Bank str., Poltava

Postdoctoral Student

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 Maxyma Kryvonosa str., Ternopil

IHOR HEVKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 Maxyma Kryvonosa str., Ternopil

APPROACHES TO UPDATING THE TRAINING OF FUTURE GRAPHIC DESIGNERS FOR THE DESIGN OF DESIGN OBJECTS BY MEANS OF DIGITAL TECHNOLOGIES

The actuality. The article, based on the analysis of research on methodological approaches to the training of future specialists as philosophical foundations, a set of ideas that determine the general scientific worldview in the study, outlines the application of a set of approaches of the philosophical worldview, general scientific and specific scientific levels of methodology.

The article aims to analyze methodological approaches to the training of future graphic designers, taking into account the application of selected approaches to update the training and training of students in the design of design objects using digital technologies.

Methods of the study: theoretical analysis, systematization, comparison, and generalization of data from scientific methodological and special literature. The choice of methodological approaches depends on the field of research and determines the strategies of cognition and theorizing, which are means of identifying the object of research. Therefore, it is worth distinguishing approaches both by levels of methodology and by scope (methodological approaches to updating the training of graphic designers and methodological approaches to training future graphic designers). To prepare future graphic designers for designing design objects using digital technologies, the use of civilizational, globalization, transnational, cultural, axiological, epistemological, and communicative approaches contributes to taking into account the influences of social processes, global, international, and cross-border factors when considering the problems of technical development, education, personal freedom, cultural diversity, adaptability to different contexts and intercultural situations, and strategic and technological aspects of communication in the field of graphic design. Systemic, integrative, complex, synergistic, and frame approaches lay the foundation for presenting conceptual information through its comparison, generalization, structuring, and systematization. Competency-based, activity-based, practice-oriented, personality-oriented, differentiated, reflective, and creative approaches are significant in preparing future graphic designers for mastering digital technologies for professionally directed design activities. Given the social and technological development of society, the growing recognition of the stakeholder-based approach is noted both for improving the quality of higher education and for updating the content of training.

Results. A set of methodological approaches to training future graphic designers to design objects using digital technologies is summarized, systematized, and presented in the form of a graphic structure, taking into account the differentiation of approaches by levels of methodology and by the scope of their application (to updating the professional training of graphic designers and to training future graphic designers).

Key words: methodology, methodological approaches, levels of methodology, updating of training, training of graphic designers, digital technologies.

Особливістю методології педагогічних досліджень є необхідність спиратися на методологічні орієнтири, підходи, фундаментальні поняття науки, що є базою для наукового обґрунтування нових закономірностей, формулювання висновків. Методологічний підхід як сукупність ідей визначає загальну наукову світоглядну позицію вченого, принципи, що становлять основу стратегії дослідницької діяльності, а також способи та прийоми, процедури, що забезпечують реалізацію вибраної стратегії у практичній діяльності. Важливим убачається аналіз підпорядкованості підходів, оскільки сукупність методологічних знань – це ієрархічна система, у якій компоненти одного рівня становлять власну систему і водночас є складниками системи вищого рівня.

Дослідження філософських і загальнонаукових підходів до підготовки графічних дизайнерів, які дозволяють модернізувати й реформувати зміст освіти дизайнерів, беруть свій початок у 20-х рр. XX ст. (зокрема, у Bauhaus, Staatliche Hochschule für Bau und Gestaltung) і тривають дотепер: підходи до розвитку, оновлення підготовки дизайнерів, організації освітнього процесу залишаються полем для дискусії. Так, П. Прохорчук досліджувала взаємодію і наступність змістовно-дидактичних підходів (аксіологічного, культурологічного, системного, діяльнісного, технологічного й особистісно орієнтованого) до формування професійно-етичної культури графічних дизайнерів [9].

Близькими до розуміння проблеми стали ідеї А. Коломієць, О. Швець, Д. Коломієць, Ю. Бабчук, які вивчали професійні вимоги до сучасних дизайнерів і успішний досвід дизайн-освіти в Німеччині та виокремили доцільні з позиції їхнього дослідження методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх дизайнерів (системний, синергетичний, цивілізаційний, глобалізаційний, культурологічний, аксіологічний, особистісний, діяльнісний, акмеологічний, компетентнісний, інтегративний, евристичний, комп'ютерно орієнтований) [5]. Дослідження В. Прусака містить комплекс визначених автором провідних підходів до неперервної екологічної підготовки фахівців з дизайну (інтегративного, діяльнісного, синергетичного, гуманістичного) і парадигм, провідну роль серед яких відведено інтегратив-

ній педагогічній, що застосовує синтетичне знання, сформоване на основі міждисциплінарних зв'язків [10, с. 79].

Ю. Колісник-Гуменюк у дослідженні теоретичних засад професійної підготовки майбутніх викладачів художнього профілю (професійно-художніх дисциплін) серед найбільш вагомих загальнонаукових і психолого-педагогічних підходів виокремлює такі: феноменологічний, системний, компетентнісний, культурологічний, аксіологічний, інноваційний, контекстний, особистісно орієнтований, гуманістичний, креативний, акмеологічний, діяльнісний підходи [4, с. 83]. Цзю Дутін під час аналізу розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із графічного дизайну в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки визначає провідними теоретико-методологічними підходами (системно-діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований) як такі, що перебувають в ієрархічній і діалектичній сукупності [11, с. 44].

Розроблена А. Максимовою модель розвитку проєктної культури майбутніх графічних дизайнерів у професійній підготовці передбачає застосування таких методологічних підходів, як культурологічний, особистісно орієнтований, компетентнісний, системний, акмеологічний, діяльнісний [7, с. 110]. На думку В. Косюка, методологічне підґрунтя структурно-функціональної моделі розвитку творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки закладають провідні методологічні підходи: компетентнісний, особистісно орієнтований, художньо-естетичний, гуманно-естетичний, проєктний [6, с. 120]. У дослідженні Н. Доценко за спорідненою проблемою підготовки здобувачів вищої освіти до роботи з формулами, кресленнями, що реалізуються за допомогою електронних програм, виконано аналіз застосування синергетичного, інтеграційного, діяльнісного, компетентнісного, технологічного та системного підходів у роботі зі здобувачами вищої освіти в умовах інформаційно-освітнього середовища [3, с. 299]. Отже, очевидно, що різні методологічні підходи залежать від контексту дослідження, не виключають один одного, дозволяють розглянути те саме педагогічне явище (зокрема, підготовку майбутніх дизайнерів) із різних боків, розвивати, доповнювати, модифікувати інші підходи.

Мета статті – проаналізувати методологічні підходи до підготовки майбутніх графічних дизайнерів з урахуванням застосування виокремлених підходів для оновлення підготовки та навчання здобувачів освіти проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій.

Зважаючи на сферу та контекст конкретних досліджень, вибрані наукові підходи, що визначають стратегії пізнання і теоретизування, засоби ідентифікації об'єкта дослідження, вважаємо, що варто не тільки розмежовувати підходи за рівнями методології [1, с. 24], а й розрізняти підходи до оновлення підготовки майбутніх фахівців, змісту їх підготовки та підходи до навчання. Зазначимо, що під час обґрунтування застосування методологічних підходів до оновлення змісту підготовки майбутніх графічних дизайнерів до проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій (із застосуванням векторних і растрових графічних редакторів, програм верстання, сервісів для розроблення інтерфейсів і прототипування) постають питання філософських засад методологічних підходів (що визначають множину підходів філософсько-світоглядного, загальнонаукового та конкретно-наукового рівнів методології), а також розмежування методологічних підходів за сферою застосування (методологічні підходи до оновлення підготовки графічних дизайнерів і методологічні підходи до їх навчання), які потребують окреслення.

Так, цивілізаційний підхід використовується для розгляду педагогічних феноменів минулого та сучасного і дозволяє простежити виникнення та розвиток парадигм у підготовці майбутніх фахівців відповідно до технічної оснащеності суспільного виробництва та суспільних процесів. У разі застосування в дослідженнях цивілізаційного підходу як підходу філософсько-світоглядного рівня методології особлива увага привертається до культури, освіти, свободи особистості, технічного розвитку, пов'язаних із діяльністю людини як суб'єкта історичного процесу.

Глобалізаційний підхід конкретизує окремі положення цивілізаційного підходу та передбачає розгляд явищ дійсності крізь призму їхніх глобальних взаємозв'язків і впливів на загальнонауковому рівні методології. Конкретний контекст підходу визначається сферою застосування поняття «глобалізація» (економіки, культури, технологій, управління, суспільства тощо), під яким розуміється процес загальної економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Глобалізаційний підхід в освіті відображає реакцію освітньої системи на глобальні виклики, її взаємодію зі світовими тенденціями та впливами, з урахуванням пріоритетності формування національної освітньої політики в межах суспільних повноважень. Транснаціональний підхід на загальнонауковому рівні методології передбачає

врахування впливів глобальних, міжнародних і транскордонних чинників, зокрема, на освітній процес в національній системі освіти. На відміну від глобалізаційного, транснаціональний підхід урахує як глобальні тенденції, виклики й можливості, так і специфічні особливості країни. Дуалізм впливу зазначеного підходу в підготовці майбутніх графічних дизайнерів реалізовується через інтеграцію глобальних і регіональних змістів графічного дизайну в освітні практики, освітні програми, освітні компоненти, під час вивчення здобувачами вищої освіти культурологічних та історичних засад розвитку графічного дизайну; трансформації, адаптації освітніх програм до міжнародних дизайнерських практик зі збереженням у цих програмах національних засад.

Культурологічний підхід конкретно-наукового рівня методології спрямований на вивчення культури як системи, ролі культури у формуванні індивідуальності й суспільства, аналіз взаємодії особистостей у культурному середовищі [12, с. 184]. Культурологічний підхід дотичний до транснаціонального підходу під час розгляду проблем розуміння різноманіття культур, адаптивності до різних культурних і мовних контекстів та міжкультурних ситуацій. Щодо культурологічного підходу до підготовки майбутніх графічних дизайнерів, то він має застосовуватися насамперед в оновленні змісту підготовки. Проте у процесі навчання проєктування об'єктів дизайну може впливати як на сприйняття окремих графічних елементів проєкту (їх взаємодії в роботі з використанням культурних акцентів у візуалізації), графічних елементів сторітеллінгу, які враховують контексти культури і мови, дизайну, адаптивного для ринків різних культур.

Комунікативний підхід акцентує увагу на важливості ефективних комунікації та взаємодії як засобу навчання, розвитку, складової частини професійної діяльності та застосовується в різних сферах (освіта, мовне навчання, професійна підготовка, дизайн тощо). Комунікативний підхід на загальнонауковому рівні методології в контексті підготовки майбутніх графічних дизайнерів, що має перехресні зв'язки із транснаціональним і культурологічним підходами, варто розуміти більш широко. Мовна й іншомовна комунікація для досягнення завдань під час проєктування об'єктів дизайну, урахування культурних особливостей у виробничій комунікації, співпраці в команді під час виконання групових дизайн-проєктів є важливими соціокультурними аспектами комунікативного підходу. Більш специфічно комунікативний підхід у сфері графічного дизайну виявляється у стратегічних і технологічних аспектах, зокрема в: розумінні потреб клієнтів; здатності ефективно передавати ідеї та концепції комунікативними та візуальними засобами; засвоєнні сучасних цифрових технологій для ефективної реалізації ідей, підтримки синхронних і асинхронних форм комунікації для обміну інформацією з викладачами, студентами, клієнтами, професійною спільнотою; гнучкості, адаптації дизайну відповідно до особливостей цільової аудиторії, вимог ринку. Це потребує врахування як під час оновлення підготовки графічних дизайнерів, так і у змісті й організації навчання.

Системний підхід у філософії є методологічним підходом загальнонаукового рівня, головне завдання якого полягає в розробленні методів дослідження та конструюванні об'єктів-систем різних типів. Системний підхід до оновлення підготовки майбутніх графічних дизайнерів забезпечує розгляд її як сукупності органічно взаємопов'язаних соціальних і педагогічних феноменів, взаємодія яких зумовлює появу нових інтегративних якостей, які не властиві окремим компонентам, що утворюють систему. Зазначимо, що системний підхід забезпечує цілісність і логічну структурованість підготовки майбутніх дизайнерів; системи об'єктів дизайну; відбору та черговості опанування цифрових технологій, які становлять ядро професійної технологічної діяльності графічних дизайнерів.

Інтегративний підхід передбачає об'єднання різних елементів внутрішньодисциплінарного, міждисциплінарного або міжгалузевого характеру в єдину, цілісну систему для досягнення більш високого рівня ефективності й інформаційної ємності, узагальненості та комплексності, ущільненості й організованості [8, с. 35], співпраці та взаємодії. На нашу думку, інтегративний підхід в освітньому процесі розуміється як комплексний та інтерактивний підхід, спрямований на інтеграцію різноманітних знань і навичок з метою ефективного розвитку особистісних, професійних і соціальних компетенцій студентів [14, с. 438]. Застосування інтегративного підходу під час оновлення змісту підготовки графічних дизайнерів до проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій забезпечує: фундаменталізацію, інформатизацію та технологізацію, безперервність, ефективність підготовки; структурування програмного змісту з урахуванням тенденцій до інтеграції в сучасних науці, виробництві, утворення взаємозв'язків між компонентами освітньої програми, ліквідацію розривів між ними та їхніми окремими модулями; динамічність застосування інформації в нових ситуаціях.

Комплексний підхід використовується як підхід конкретно-наукового рівня методології в багатьох галузях (управлінні, освіті, мистецтві) і передбачає врахування сукупності різноманітних аспектів, чинників, явищ, дій, методів, властивостей, що становлять цілісність, для досягнення більш повних результатів діяльності. Ключовими для комплексного підходу є зв'язки з теорією систем та інтегративністю (можливістю об'єднання різнорідних елементів у взаємодіючий блок для досягнення збалансованих і тривалих результатів). Використання комплексного підходу в оновленні змісту підготовки майбутніх дизайнерів і у процесі навчання є передбачуваним, оскільки вирішуються стратегічні завдання розвитку не лише технічних навичок, цифрових компетентностей, теоретичних знань і практичного досвіду виконання монопредметних і міждисциплінарних дизайн-проектів, зорієнтованих на сучасні тенденції у графічному дизайні, але й рівня креативності у проектуванні об'єктів дизайну, аналітичних навичок, критичного мислення під час проведення аналізу власних робіт і робіт інших дизайнерів, інших компетентностей, що визначають готовність до професійної самореалізації.

Використання синергетичного підходу в сучасних дослідженнях, особливо в педагогічній сфері, переносить його з конкретно-наукового рівня методології (як підходу до виявлення загальних закономірностей у складних нерівноважних системах різної природи із застосуванням математичного апарату) до загальнонаукового (як підходу до самоорганізації складних нелінійних відкритих систем різної природи: фізичних, біологічних, соціальних, зокрема, педагогічних) і навіть філософсько-світоглядного (як підходу, що покладається в основу пояснення еволюції, опису механізмів виникнення будь-яких новацій).

Фреймовий підхід до навчання, як одна з похідних інтегративного підходу, надає йому більшої практичної спрямованості. В основу фреймового підходу закладено подання концептуальної інформації через її зіставлення з конкретними елементами знань, узагальнення, структурування з урахуванням обмежень, визначених для кожного конкретного об'єкта. Формування структур на основі фреймового підходу наочно відображає взаємозв'язки, притаманні реальному світу. Фреймовий підхід на конкретно-науковому рівні методології є важливим у проектуванні освітньої програми й оновленні змісту підготовки майбутніх фахівців на основі визначення пов'язаних фреймів-структур в освітніх компонентах і між ними, що формує міцні міжпредметні зв'язки; організації процесу навчання, де мета заняття підпорядкована формуванню бажаної компетентності здобувача вищої освіти, результат навчання досягається через структурування змісту (зокрема, опанування функціоналу графічних редакторів для проектування об'єктів графічного дизайну), а структурування передбачає фреймування змісту, в ідеалі з реалізованою інтерактивністю в мультимедійному освітньому середовищі. Розуміння контексту змісту (з позиції внутрішньої структури фреймів і їхніх зовнішніх структурних зв'язків один з одним) як центральної макрорівневої конструкції забезпечує поєднання структурування вмісту фреймів відповідно з компетентностями, що формуються.

Стрижнем компетентнісного підходу є «компетентність» [13, с. 5] як динамічна сукупність взаємопов'язаних досить складних раціональних, емоційних і духовних знань, навичок (усіх категорій, від когнітивних до соціальних і фізичних) і ставлень, від сформованості яких залежать продуктивність і рівень якості кінцевого результату виконуваних завдань у визначеній галузі. У проєкті "The Future of Education and Skills 2030" Organisation for Economic Co-operation and Development, спрямованому на визначення ключових компетентностей успішних майбутніх фахівців, які навчаються впродовж усього життя, і розроблення системи навчання, спроможної до ефективного формування компетентностей, зазначається, що сучасні університети мають готувати студентів до «робочих місць, які ще не створено, до технологій, які ще не винайдено, до вирішення проблем, які ще не передбачалися» [15, с. 2]. Отже, компетентнісний підхід спрямований на розв'язання проблеми необхідного і достатнього результату підготовки, якого потребує сучасне суспільство, стосується мети та результатів навчання (визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 022 «Дизайн» для першого рівня вищої освіти), які значною мірою визначають структуру освітніх програм і зміст підготовки. Підготовка майбутніх графічних дизайнерів до проектування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій у нерозривному зв'язку з іншими загальними і фаховими компетентностями має передусім забезпечити сформованість таких компетентностей, як: здатність застосовувати сучасні методики проектування об'єктів дизайну; здатність використовувати сучасне програмне забезпечення для створення об'єктів дизайну.

Уважаємо за необхідне підкреслити залежність компетентнісного та глобалізаційного підходів: зміни в зовнішньому, глобальному середовищі графічного дизайну спричиняють зміни у внутрішній

організації бізнес-діяльності суб'єктів галузі, у дизайн-проектуванні, що має віддзеркалюватись і у змісті підготовки. Так, новий функціонал програмних продуктів із вбудованими функціями з використанням штучного інтелекту сформував нову філософію їх застосування у проектуванні об'єктів графічного дизайну: не епізодичного, експериментального, а доцільного. У розробленні змісту підготовки важливо врахувати цю глобальну тенденцію, деякою мірою подолати інерційність усталеної практики. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх графічних дизайнерів із результатом освітньої діяльності формування ключових компетентностей реалізує третій рівень методологічного аналізу, оскільки він характеризується системністю та ієрархічністю (для конкретної галузі підготовки), що надалі поєднується із професійною діяльністю графічного дизайнера та застосовується як під час оновлення змісту професійної діяльності, так і в організації процесу навчання студентів.

Діяльнісний підхід як підхід конкретно-наукового рівня методології широко використовується в дослідженнях, присвячених професійній підготовці фахівців, а також вивченню модернізації змісту цієї підготовки. Застосування діяльнісного підходу дозволяє: розкрити сутність професійної підготовки як міжсуб'єктної діяльності; виокремити основні види діяльності викладача і здобувача вищої освіти, розкрити їхню структуру та суттєві характеристики; з'ясувати сутність змісту професійної підготовки з огляду на зміст професійної діяльності як системи. Сучасні фахівці сфери графічного дизайну мають бути проактивними, готовими до конкуренції, відповідати глобальній конкурентоспроможності, протистояти глобальним викликам, що додає особливого динамізму пошукам репозиціонування навчання в закладах вищої освіти з акцентом на практико-орієнтований, проєктний підхід. Ключовим аспектом практико-орієнтованого підходу конкретно-наукового рівня методології до оновлення змісту підготовки та процесу навчання є формування у студентів в умовах, наближених до реальних, ключових компетентностей завдяки запровадженню реальних практичних завдань, що ними виконуються під час вивчення освітніх компонентів. В опануванні засобів цифрових технологій важливим є не стільки набуття цифрових навичок, скільки одночасне застосування навичок, що набуваються, у проєктній діяльності.

Практико-орієнтований, проєктний і діяльнісний підходи закладають основи розуміння професіографічного підходу, що у своїй основі орієнтує на результат реалізації комплексу вимог до професійної діяльності. Варіативність застосування в освітньому процесі ЗВО педагогічних технологій, що забезпечують активність здобувачів вищої освіти в розвитку ключових компетентностей, набуття викладачами коучингової ролі у процесі навчання реалізується завдяки застосуванню ресурсного та сценарного підходів, які сформувались на стику технологічного, компетентнісного та професіографічного підходів. Сценарний підхід як підхід конкретно-наукового рівня методології є перспективним як у методології оновлення підготовки майбутніх графічних дизайнерів, так і для вирішення питань провадження освітнього процесу в різних умовах навчання.

Аксіологічний підхід як загальний філософсько-світоглядний підхід, притаманний дослідженням з акцентом на цінностях, переконаннях та ідеалах. На думку науковців, які розглядали вдосконалення підготовки майбутніх фахівців різних професійних сфер на засадах аксіологічного підходу (С. Гаврилюк, Л. Кравченко, Н. Шетеля), у контексті педагогічної науки аксіологічний підхід зосереджено на механізмах трансформації культурних цінностей, досліджує вплив особистості на зміни в системі цінностей. Подальший аналіз досліджень доводить, що разом із гуманістичним і аксіологічним підходами акмеологічний підхід є загальною філософсько-світоглядною основою, яка зумовлює комплексне дослідження ресурсних можливостей людини в набутті професіоналізму.

Гносеологічний підхід як загальний світоглядно-філософський підхід, що ґрунтується на теорії пізнання, визначає засади розуміння механізмів здобуття здобувачами вищої освіти результатів, активного творчого засвоєння навчальної інформації; шляхи та методи, що використовуються для формування теоретичних концепцій, нагромадження конкретних емпіричних даних, зокрема й дослідження, безпосередньо не використовується під час оновлення змісту підготовки майбутніх графічних дизайнерів до проектування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій чи щодо процесу навчання.

Пов'язаний із теорією пізнання компаративний підхід як підхід загальнонаукового рівня методології присутній практично в кожному дослідженні в різних галузях і застосовується в порівнянні, аналізі подібностей і відмінностей різних елементів, що є предметом вивчення. Компаративний підхід, застосований до оновлення змісту підготовки майбутніх графічних дизайнерів, зокрема, шляхом порівняння різних освітніх програм, згідно з якими здійснюється підготовка графічних дизайнерів до проектування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій у різних закладах вищої освіти, освітніх середовищ

реалізації процесу навчання, змісту освітніх компонентів, технологій навчання, допомагає з'ясувати й оцінити подібності та відмінності підготовки для формування дослідної стратегії.

Особистісно орієнтований підхід, на нашу думку, є втіленням положень особистісно орієнтованої системи навчання у практику реального освітнього процесу зі специфічними метою, змістом, технологіями, орієнтованого на розвиток і саморозвиток особистісних якостей людини. Особистісно-діяльнісний підхід поєднує в нерозривну цілісність зовнішній (діяльнісний) і внутрішній (особистісний) аспекти професійної самореалізації особистості, підготовки майбутнього фахівця. Диференційований підхід, що розвиває засади особисто орієнтованого навчання, передбачає врахування індивідуальних особливостей, інтересів і рівня підготовки студентів для забезпечення більш ефективного процесу навчання. Диференційований підхід у підготовці майбутніх графічних дизайнерів реалізовується завдяки: урізноманітненню освітніх компонентів, можливості формування індивідуального пулу навчальних дисциплін, спецкурсів, спецсеминарів; вибору тем науково-дослідної роботи; використанню різноманітних методів навчання та ресурсів для задоволення різних навчальних стилів; забезпеченню можливостей менторства для покращення навичок проєктування засобами цифрових технологій; гнучкості у виборі функціоналу цифрових технологій для розвитку навичок проєктування в конкретних областях дизайну.

Особистісно орієнтований, особистісно-діяльнісний і диференційований підходи розглядаються нами переважно як конкретно-наукові методологічні підходи до навчання проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій. Перспективним убачаємо рефлексивний підхід в оновленні змісту підготовки майбутніх графічних дизайнерів: застосування рефлексивного підходу як підходу загальнонаукового рівня методології до оновлення підготовки майбутніх графічних дизайнерів розглядається крізь усвідомлення і аналіз не стільки власного, особистого, досвіду (помилки і досягнень), ухвалених на його основі рішень, скільки колективного. Надважливою для підготовки графічних дизайнерів є регулярна рефлексія, відстеження результатів ухвалених рішень щодо змісту підготовки. Контекстами в пошуку оптимальних шляхів удосконалення підготовки до проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій можна вважати проведений аналіз: дій під час проєктування об'єктів дизайну, технологічних і програмних шляхів їх удосконалення, висновків щодо ефективності застосування в реальних ситуаціях; дослідження актуального попиту на проєктування конкретних об'єктів дизайну; можливостей і потреб у запровадженні конкретних цифрових технологій.

На конкретно-науковому рівні методології з метою максимального врахування потреби активного творчого засвоєння навчальної інформації майбутніми графічними дизайнерами, розвитку компетентностей із проєктування оригінальних об'єктів дизайну, оптимального застосування засобів цифрових технологій важливим убачається креативний підхід. Основою креативного підходу, що покликаний забезпечити підготовку творчо спрямованих здобувачів вищої освіти, спроможних до генерування особливих рішень, є пошук нового змісту практичного досвіду, рефлексії, неповторних шляхів досягнення результату, які знаходять вираження в понятті «креативність». Креативний підхід у процесі навчання майбутніх графічних дизайнерів проєктування об'єктів графічного дизайну засобами цифрових технологій пов'язується зі: створенням середовища, що сприяє індивідуальному розвитку та визначає цінність креативності, інновацій і експериментів, освітніх компонентів, які об'єднують інформацію з різних галузей для стимулювання синтезу ідей; навчанням здобувачів вищої освіти навичок генерації ідей, пошуку альтернативних рішень, нестандартного мислення; опануванням нових цифрових технологій проєктування в нерозривній єдності з візуально грамотним, гармонійним вирішенням тренувальних завдань; розв'язанням завдань креативного проєктування об'єктів дизайну, участю у творчих проєктах з вирішення реальних завдань, відповідно до змісту професійної діяльності, зі свідомим вибором оптимальних способів проєктування засобами цифрових технологій; раціонального прогнозування результатів і оцінювання ефективності та відповідності отриманих результатів поставленому оригінальному завданню; нівелюванням усталених штамів, стереотипних уявлень, стандартних рішень у пошуках нестандартного розв'язання завдань зі збереження впливу візуального досвіду графічного дизайнера.

Stakeholder approach, підхід, що базується на врахуванні інтересів зацікавлених у результаті сторін, поширений передусім у середовищі стратегічного управління бізнес-процесами. Stakeholder-based approach, зважаючи на соціальний і технологічний розвиток суспільства, натеper набуває визнання в різних галузях. Використання концепції зацікавлених сторін у дослідженнях сфери вищої освіти нині активно вивчається [2] і переважно застосовується до управління закладом вищої освіти, пошуків шляхів взаємодії зі стейкхолдерами для підвищення якості вищої освіти (до яких віднесені колишні та потенційні студенти, батьки студентів, керівництво (ректор, декани, інші представники адміністрації

вищого рівня), співробітники (педагогічний і науковий персонал, адміністративний персонал, допоміжний персонал), академічні заклади, роботодавці, агентства із працевлаштування, донори, партнери, різноманітні спільноти, урядові та неурядові регулятори, урядові установи).

Узагальнену та систематизовану сукупність методологічних підходів до підготовки майбутніх графічних дизайнерів до проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій з урахуванням розмежування підходів за філософсько-світоглядним, загальнонауковим і конкретно-науковим рівнями методології та за сферою застосування методологічних підходів (до оновлення професійної підготовки графічних дизайнерів та /або до навчання майбутніх графічних дизайнерів) подано на рисунку 1.

Отже, за сучасних умов цифровізації та інтенсифікації євроінтеграційних процесів, як у сфері національної освітньої політики, так і завдяки розширенню ринку праці, актуалізуються наукові розвідки в напрямі знаходження шляхів модернізації змісту підготовки, які враховують: поєднання відповідних сучасній ситуації підходів до підготовки й оновлення змісту освітніх програм, орієнтацію на здобуття майбутніми фахівцями системи фахових компетентностей, які максимально відповідають вимогам ринку праці. Зазначимо, що, з одного боку, вища освіта, що реалізує підготовку майбутніх фахівців, спрямована на некомерційні суспільні цілі з фокусом на соціальній складовій частині – забезпеченні доступності освіти для всіх громадян на окремих освітніх рівнях. Але однією з основних цілей вищої освіти, вимогою до закладів вищої освіти, що виникає з високої конкурентоспроможності, є підго-

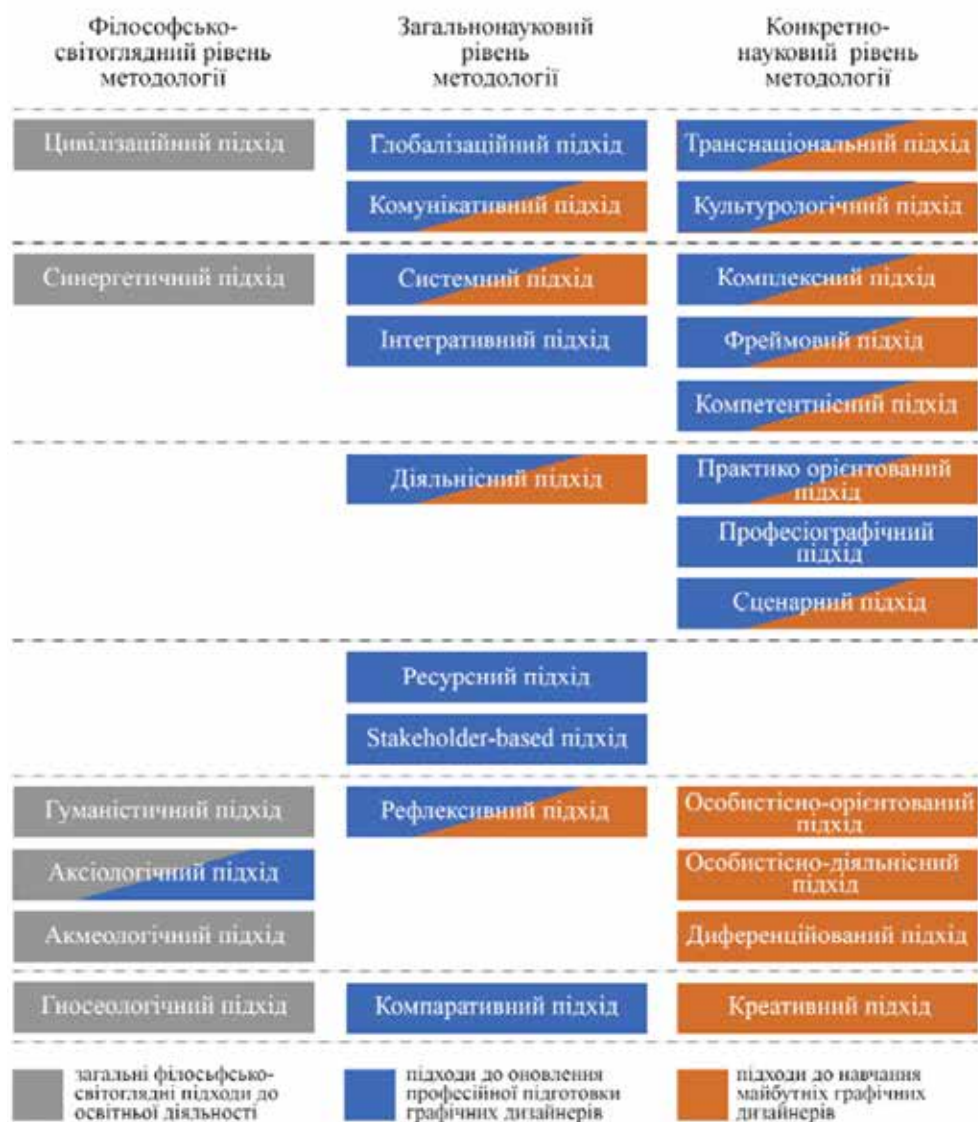

Рис. 1. Сукупність методологічних підходів до підготовки майбутніх графічних дизайнерів до проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій

товка майбутніх фахівців до професійної діяльності, працевлаштування, особистий розвиток здобувача вищої освіти для подолання відчуття невизначеності потреб майбутньої професійної галузі. Підкреслимо, що врахування методологічних підходів для оновлення підготовки майбутніх графічних дизайнерів забезпечує адаптацію до сучасних викликів галузі графічного дизайну, мультидисциплінарність та інтеграцію засобів цифрових технологій, синергію теоретичних і практичних знань, розвиток креативного мислення, персоналізацію навчання та розвиток soft skills. Окреслення сукупності методологічних підходів до підготовки майбутніх фахівців (зокрема, майбутніх графічних дизайнерів до проєктування об'єктів дизайну засобами цифрових технологій) є підґрунтям для формування основ стратегії дослідницької діяльності, процедур, що забезпечують реалізацію вибраної стратегії у практичній діяльності з метою демонстрації шляхів реалізації підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах глобалізації (з урахуванням практико-орієнтованості фахових компетентностей, їх прямого узгодження із практичною складовою частиною майбутньої діяльності у професійній сфері; стимулювання проєктної діяльності засобами цифрових технологій студентів із застосуванням новітніх методів навчання, зокрема, кейс-методів, методу фреймів) і потреби сталого навчання впродовж життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батурін С., Борисов В., Борисова С. Формування технологічної компетентності майбутнього вчителя технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій : монографія. Краматорськ : Видавництво ЦТРІ – «Друкарський дім», 2020. 140 с.
2. Гевко І., Борисов В. Взаємодія стейкхолдерів із закладами вищої освіти в умовах оптимізації освітнього процесу. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2020. № 3. С. 57–63. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3922>.
3. Доценко Н. Методологічні підходи щодо підготовки здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей в умовах інформаційно-освітнього середовища. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 298–301. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_74.
4. Колісник-Гуменюк Ю. Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін у закладах вищої освіти : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2021. 597 с.
5. Коломієць А., Швець О., Коломієць Д., Бабчук Ю. Методологічні підходи до організації дизайн-освіти (аналіз і використання німецького досвіду). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 62. С. 265–263. DOI: 10.31652/2412-1142-2021-62-265-274.
6. Косюк В. Розвиток творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2019. 311 с.
7. Максимова А. Розвиток проєктної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійній підготовці : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 385 с.
8. Павелко В. Різноманітність змістових аспектів інтеграції знань у сучасній освіті. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. № 33 (2). С. 31–42. DOI: 10.32626/2309-9763.2022-33-31-44.
9. Прохорчук П. Методологічні підходи до формування професійно-етичної культури графічних дизайнерів. *Молодий вчений*. 2019. № 4 (68). С. 70–73. DOI: 10.32839/2304-5809/2019-4-68-16.
10. Прусак В. Теоретичні та методичні основи системи неперервної екологічної підготовки фахівців з дизайну : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Івано-Франківськ, 2020. 675 с.
11. Цзю Дутін. Професійна підготовка майбутніх фахівців із графічного дизайну в закладах вищої освіти КНР : дис. ... докт. філософії : 015. Харків, 2022. 252 с.
12. Чистякова Л. Культурологічний підхід у розвитку екологічної культури майбутніх фахівців технологічної освітньої галузі. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2021. № 4. С. 183–186. DOI: 10.31651/2524-2660-2020-4-182-186.
13. Bratianu C., Hadad Sh., Bejinaru R. Paradigm Shift in Business Education: A Competence-Based Approach. *Sustainability*. 2020. № 12 (4). P. 1348. DOI: 10.3390/su12041348.
14. Mandro L., Borysova S., Lykhodieieva H., Zapotichna M., Tovstukha O. Interdisciplinary approach to the development of soft skills in the educational process: integration of knowledge and skills. *Cadernos De Educação Tecnologia E Sociedade*. 2024. № 17 (1). P. 433–444. DOI: 10.14571/brajets.v17.n1.433-444.
15. The Future of Education and Skills. Education 2030. *Report OECD*. 2018. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/06/the-future-of-education-and-skills_5424dd26/54ac7020-en.pdf.

REFERENCES

1. Baturin, S., Borysov, V., & Borysova, S. (2020). Formuvannia tekhnolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia tekhnolohii zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Developing the technological competence of a future technology teacher using information and communication technologies]: monograph. Kramatorsk: Vydavnytstvo TsTRI – “Drukarskyi dim”. 140 p. [in Ukrainian].
2. Hevko, I., & Borysov, V. (2020). Vzaiemodiia steikkholderiv iz zakladamy vyshchoi osvity v umovakh optymizatsii osvitnoho protsesu [Stakeholder interaction with higher education institutions in the context of optimization of the educational process]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series “Pedagogical Sciences”*, № 3, Pp. 57–63. Retrieved from: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3922> [in Ukrainian].
3. Dotsenko, N. (2017). Metodolohichni pidkhody shchodo pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity inzhenernykh spetsialnostei v umovakh informatsiino-osvitnoho seredovyscha [Methodological approaches for the competitors of higher education preparing in the conditions of the information-educational environment]. *Young Scientist*, № 11, pp. 298–301. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_74 [in Ukrainian].
4. Kolisnyk-Humeniuk, Yu. (2021). Teoretychni ta metodychni zasady profesiino-pedahohichnoi pidhotovky vykladachiv profesiino-khudozhnikh dystsyplin u zakladakh vyshchoi osvity [Theoretical and methodical bases of professional and pedagogical training of teachers of professional and art disciplines in institutions of higher education]: Thesis of Doctor Science Dissertation. Lviv: Lviv State University of Life Safety. 597 p. [in Ukrainian].
5. Kolomiets, A., Shvets, O., Kolomiets, D., & Babchuk, Yu. (2021). Metodolohichni pidkhody do orhanizatsii dyzain-osvity (analiz i vykorystannia nimetskoho dosvidu) [Methodological approaches to the organization of design education (analysis and use of the German experience)]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*, № 62, pp. 265–263. DOI: 10.31652/412-1142-2021-62-265-274 [in Ukrainian].
6. Kosiuk, V. (2019). Rozvytok tvorchykh khudozhnikh zdibnostei maibutnikh dyzaineriv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Development of creative artistic abilities of future designers in the process of professional training]: Thesis of Ph. D. Dissertation. Zaporizhzhia: Classic private university. 311 p. [in Ukrainian].
7. Maksymova, A. (2019). Rozvytok proektnoi kultury maibutnikh dyzaineriv-hrafikiv u profesiinii pidhotovtsi [Development of the project culture of future designers-graphics in professional training]: Thesis of Ph. D. Dissertation. Kyiv: Institute of Vocational and Technical Education of the NAES of Ukraine. 385 p. [in Ukrainian].
8. Pavelko, V. (2022). Riznomanitnist zmistovykh aspektiv intehratsii znan u suchasni osviti [Diversity of content aspects of knowledge integration in modern education]. *Pedagogical Education: Theory and Practice*, № 33 (2), pp. 31–42. URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/272248> [in Ukrainian].
9. Prokhorchuk, P. (2019). Metodolohichni pidkhody do formuvannia profesiino-etychnoi kultury hrafichnykh dyzaineriv [Methodological approaches to the formation of professional and ethical culture of graphic designers]. *Young scientist*, № 4 (68), pp. 70–73. DOI: 10.32839/2304-5809/2019-4-68-16 [in Ukrainian].
10. Prusak, V. (2020). Teoretychni ta metodychni osnovy systemy neperervnoi ekolohichnoi pidhotovky fakhivtsiv z dyzainu [Theoretical and Methodical Foundations of the System of Continuous Ecological Preparation of Specialists in Design]: Thesis of Doctor Science Dissertation. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 675 p. [in Ukrainian].
11. Tszu, Dutin. (2022). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z hrafichnoho dyzainu u zakladakh vyshchoi osvity KNR [Professional training of future specialists in graphic design in higher education institutions in the PRC]: Thesis of Ph. D. Dissertation. Kharkiv: Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. 252 p. [in Ukrainian].
12. Chystiakova, L. (2021). Kulturolohichni pidkhid u rozvytku ekolohichnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv tekhnolohichnoi osvitnoi haluzi [Cultural approach in the development of future technological educational industry specialists' ecological culture]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series “Pedagogical Sciences”*, № 4, pp. 183–186. DOI: 10.31651/2524-2660-2020-4-182-186 [in Ukrainian].
13. Bratianu, C., Hadad, Sh., & Bejinaru, R. (2020). Paradigm Shift in Business Education : A Competence-Based Approach. *Sustainability*, № 12 (4), 1348. DOI: 10.3390/su12041348 [in English].
14. Mandro, L., Borysova, S., Lykhodieieva, H., Zapotichna, M., Tovstukha, O. (2024). Interdisciplinary approach to the development of soft skills in the educational process : integration of knowledge and skills. *Cadernos De Educação Tecnologia E Sociedade*, № 17 (1), pp. 433–444. DOI: 10.14571/brajets.v17.n1.433-444 [in English].
15. The Future of Education and Skills. Education 2030 (2018). *Report OECD*. Retrieved from: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/06/the-future-of-education-and-skills_5424dd26/54ac7020-en.pdf [in English].